

УДК 316.621-053.6:061.2

DOI: <https://doi.org/10.33989/2075-146x.2019.24.194880>

ОКСАНА СТУПАК

ORCID ID 0000-0001-6732-4569

Державний вищий навчальний заклад «Донбаський державний педагогічний університет», м. Слов'янськ

ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ МОЛОДІ В ІНСТИТУТАХ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

У статті запропонована технологія формування соціальної активності молоді в інститутах громадянського суспільства. Новизною даного дослідження можна визначити виділення низки сфер актуалізації соціальної активності молоді та відповідний перелік форм і методів роботи з молоддю: проектна, громадсько-політична, волонтерсько-благодійна, освітньо-наукова діяльність, молодіжна політика.

Ключові слова: технологія; соціальна активність; молодь; інститут громадянського суспільства; методи; форми

Постановка проблеми, її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Молодь за віковою характеристикою охоплює досить значний проміжок часу, оскільки відповідно до законодавства України молоді людиною вважається особа віком від 14 до 35 років. За цей час кожен встигає здобути шкільну, академічну освіту, розпочату професійний шлях та облаштувати родинний побут. Пройшовши етапи соціалізації в освітніх закладах, молодь відчуває свою безпосередню причетність до державотворчих, модернізаційних змін в країні. Водночас сучасні соціологічні дослідження вказують на стабільну політичну та громадянську пасивність молоді, поодинокі випадки спалаху активності з боку молоді, але відсутність сталої тенденції до розвитку соціальної активності молоді. Проте, аналіз діяльності певних інститутів громадянського суспільства показав широкий спектр можливостей та напрямків роботи з молоддю, що виступає надійною платформою для формування соціальної активності молоді

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед педагогічних розвідок у руслі дослідження інститутів громадянського суспільства як бази формування соціальної активності молоді привертала увагу питання соціально-педагогічної діяльності сучасних громадських молодіжних організацій (Поліщук, 2006), просвітницько-педагогічної діяльності студентських громадських організацій університетів України (Черкасова, 2001), формування готовності майбутніх соціальних педагогів до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями (Лісовець, 2008), соціально-педагогічна підтримка діяльності дитячих громадських об'єднань України (Романовська, 2012) та інші.

Зокрема представлення інструментів, форм, методів роботи з молоддю, що будуть розглянуті детальніше в даному дослідженні, зустрічається в роботах (Федорчук; Каравай, 2019; Трамовецька, 2015; Станкевич-Волосянчук, 2015) та інші. Водночас узагальнення підходів в молодіжній роботі для використання інститутами громадянського суспільства на шляху формування соціальної активності молоді вбачається актуальною проблемою, що не знайшла свого відображення в сучасних наукових розвідках.

Метою статті є представлення та характеристика технології формування соціальної активності молоді в інститутах громадянського суспільства (громадські організації, благодійні фонди, молодіжні ради і центри).

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих результатів. Вибір досліджуваних цих інституцій обумовлений вагогим впливом на формування компетентностей та результативної активності молоді, а також різноманітністю інструментів молодіжної роботи. Під час наукового пошуку були детально проаналізовані різні форми і методи, їх змістовність відносно роботи з молоддю за певними напрямками. Новизною даного дослідження можна визначити виділення низки сфер актуалізації соціальної активності молоді та відповідний перелік форм і методів роботи з молоддю, що актуально в контексті діяльності досліджуваних інститутів громадянського суспільства (ІГС).

Теоретичний аналіз діяльності ІГС дав можливість визначити технологію формування соціальної активності молоді, що представлена в таблиці.

Мета запропонованої технології є запровадження форм і методів роботи з молоддю в діяльність інститутів громадянського суспільства з метою формування соціальної активності молоді.

Реалізація названої мети конкретизується в наступних *завданнях*:

- створення сприятливих умов для мотивації молоді сталої, систематичної участі в діяльності ІГС;
- забезпечення оволодіння молодими людьми системою знань та досвіду діяльності ІГС;
- формування свідомої громадсько-політичної компетентності молоді

Проаналізуємо детальніше різні форми та їх змістовність відносно роботи з молоддю в ІГС з метою формування соціальної активності.

Технологія формування соціальної активності молоді в інститутах громадянського суспільства

Сфери актуалізації соціальної активності молоді	Форми, методи роботи з молоддю в інститутах громадянського суспільства
проектна діяльність	Форми: проектна робота Методи: підготовка проектів, конкурси проектів
громадсько-політична діяльність	Форми: форуми, семінари, стажування, навчальні екскурсії Методи: пізнавальна гра, цикл Колба, World Cafe, факультатив, панельна дискусія
волонтерсько-благодійна діяльність	Форми: соціальна опіка і захист, соціальний супровід Методи: тематичні дні, ярмарки, благодійні акції, облаштування місць дозвілля
освітньо-наукова діяльність	Форми: майстерні, тренінги, семінари Методи: лекторії, рольові та ділові ігри, майстер-класи і воркوشي
молодіжна політика	Форми: адвокаційні компанії Методи: круглі столи, зустрічі, дискусійні методи (дебати, диспути), воркوشي

Проектна діяльність молоді в інститутах громадянського суспільства передбачає реалізацію проектної роботи як форми роботи з молоддю з використанням методів підготовки проектів та конкурсів проектів для молоді.

Проект – це самодостатня діяльність, яка включає в себе ряд заходів, спрямованих на досягнення чітко визначених цілей, вирішення проблем визначених цільових груп, із запланованими важливими результатами та обмеженими часовими рамками, що потребує використання визначених засобів і ресурсів в межах затвердженого бюджету (*Розробка Концептуальної Ноти...*, 2013).

Проектний менеджмент (Project Management) — це процес керівництва та координації людських, матеріальних та фінансових ресурсів протягом життєвого циклу проекту шляхом застосування сучасних методів та техніки управління для досягнення визначених у проекті результатів за складом та обсягом робіт, вартістю часом, якістю та задоволенню інтересів учасників проекту (Чейз, Еквілайн, & Якобе, 2001).

Проектна діяльність відрізняється від “звичайної” тим, що спрямована на вирішення нестандартних завдань. Водночас мета такої діяльності має бути досягнута з урахуванням обмеженості в часі та ресурсах, а також передбачає досягнення очікуваних результатів (Трілленберг, 2001).

Загальна технологія управління проектом залишається відносно стабільною і охоплює: формулювання завдань проекту; обґрунтування проекту; розроблення структури проекту; визначення обсягів та джерела фінансування; складання калькуляції витрат (кошторису виконання робіт); визначення термінів виконання робіт проекту; складання графіка реалізації проекту; розрахунок та розподіл ресурсів; відбір команди виконавців проекту; управління якістю; управління ризиками; організацію виконання проекту; підготовку та укладення контрактів; підтримання зв'язків із замовниками та споживачами продукції проекту; контроль за виконанням проекту тощо (Федорчак).

Громадсько-політична діяльність інститутів громадянського суспільства спрямована на формування базових компетентностей в сферах громадської та політичної діяльності. Серед основних форм даного напрямку ми виокремили форуми, семінари.

Форум (мається на увазі форум знань, що має освітні функції) перебуває на перетині освіти в сенсі наявних навчальних програм, які забезпечують опанування компетенцій в сфері громадсько-політичної діяльності. Основним завданням є запустити процес “від ідеї до дії”, тобто конвертувати накопичення знань та компетенцій у конкретні практичні громадські дії. По суті, цю функцію виконують окремі тренінги, але форум у даному контексті призначений для більшої групи – як учасників і учасниць, так тренерів, експертів.

Прикладом може бути уявний “Фестиваль активного громадянства” з програмою лекцій та майстер-класів. Його мета – надати якомога більшій кількості людей конкретні знання, необхідні підприємливому проактивному громадянину. Після такого фестивалю учасники та учасниці мали б робити (більше) громадських акцій, (частіше) брати участь у громадських слуханнях та розробляти (більше) власних громадських проектів. Сама масовість заходу може відігравати подвійну роль. З одного боку, це виклик для якості навчальних сесій та сталості навчального ефекту. З іншого боку, візуалізація кількості (потенційно) активних громадян надає учасникам і учасницям відчуття впевненості в тому, що вони роблять, та посилює їх на шляху переходу від ідей до дій (Каравай, Трамбовецька, & Дятел, 2019, с. 15).

Ще одними формами роботи з молоддю в сфері громадсько-політичної діяльності нами було виокремлено стажування та навчальні екскурсії.

Відповідно до Закону України “Про освіту” *стажування* – це набуття особою практичного досвіду виконання завдань та обов’язків у певній професійній діяльності або галузі знань. Водночас на сьогодні досить поширеним є короткострокий досвід стажування в різних країнах, а також навчальні тури, поїздки, екскурсії, що спрямовані на здобуття досвіду різних країн в сферах діяльності органів громадянського самоврядування, механізмів взаємодії влади та молоді, вивчення досвіду діяльності громадських об’єднань тощо.

Серед основних методів формування соціальної активності молоді в ІГС під час громадсько-політичної діяльності ми виокремили пізнавальну гру, цикл Колба.

Пізнавальна гра – це метод навчання, що допомагає самостійно орієнтуватися в у мотивах вчинків дійових осіб, обирати і втілювати зовнішні прояви її внутрішнього світу, прогнозувати педагогічний вплив.

Функції гри:

соціокультурна – слугує засобом соціалізації;

комунікативна – дає змогу моделювати ситуації й обирати різні шляхи її вирішення;

самореалізація особистості – передбачає досягнення особистісного успіху, перемоги;

діагностична – передбачає, що учень може пересвідчитись в рівні своїх умінь.

Однією з моделей, що ілюструє закономірності того, як дорослі люди набувають нового досвіду та засвоюють знання є цикл Колба (Каравай, Трамбовецька, & Дятел, 2019, с. 18-20). За цією моделлю, на шляху здобуття знань людина проходить чотири фази: отримання активного досвіду, рефлексія та осмислення, теоретичне узагальнення та апробація на практиці. При цьому навчання ніколи не зупиняється, а відбувається по спіралі, щоразу поетапно проходячи весь цикл. Даний метод є універсальним і може застосовуватися для різних навчальних процесів, зокрема до форумів.

Отримання безпосереднього досвіду. Здобуття безпосереднього досвіду перебуває здебільшого за межами форуму. Ще до форуму вони пробують нові механізми та інструменти – часто без достатньої теоретичної бази, інтуїтивно й підсвідомо копіюючи хороші практики. Не завжди цей цінний досвід є усвідомленим та відрефлексованим так, як він на це заслуговує. На форумі робиться велика ставка саме на нього як на величезний потенціал для синтезу нового знання – через спільну рефлексію та обмін з іншими учасниками.

Рефлексія досвіду. На цьому етапі паралельно відбуваються два процеси – внутрішній та зовнішній. Внутрішній охоплює рефлексію та усвідомлення учасниками й учасницями власного досвіду, отриманого раніше. В рамках зовнішнього процесу вони “вписують” цей досвід у загальну картину. До речі, саме в цьому аспекті форуми найяскравіше виявляють свою подібність – адже вони надають можливість спільно відрефлексувати й осмислити історії різних людей, які є невідірваними від глобального контексту. Іншими словами, форум уможливило спів дію на основі досвіду.

Теоретичне узагальнення. Після цього настає момент “розкладання по полицях”. На цьому етапі учасники отримують теоретичні імпульси, які, з одного боку, накладаються на попередній осмислений досвід, а з іншого – є базою і трампліном для подальших активних дій.

Перевірка на практиці. Це – етап втілення ідей та практичного випробування теоретичних концепцій. В рамках форуму можна лише частково реалізувати його: створивши передумови для синергій між окремими акторами, розробивши практичні рішення та склавши плани дій того, як перенести теоретичний досвід на практику. Яким би незакінченим не виглядав цей етап, не варто його пропускати.

Такою є загальна логіка будь-якого форуму. Цикл Колба віддзеркалює природний процес здобуття нового знання людиною. Тому, якою б не була запропонована тема чи програма форуму, учасники й учасниці тяжітимуть до проходження цих етапів. А усвідомлення організаторами чи організаторками закономірностей, що лежать в основі циклу Колба, та грамотна драматургія форуму на основі цього циклу дасть змогу якнайкраще синхронізувати природні навчальні потреби учасниць із поставленими цілями.

Волонтерсько-благодійна діяльність ІГС в напрямку роботи з молоддю з метою формування соціальної активності проявляється в формі соціальної опіки і захисту, соціального супроводу молоді.

Соціальна опіка і захист найменше захищених категорій дітей та молоді: підтримка та сприяння розвитку творчих здібностей молодих інвалідів; соціальна допомога молодим сім'ям; соціальна робота з дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування; соціальна підтримка військово зобов'язаної молоді; соціальна робота з жіночою молоддю; соціальна допомога самотнім матерям, неповним сім'ям, багатодітним сім'ям; допомога у вирішенні соціальних проблем учнівської та студентської молоді. Організуються концерти, конкурси, змагання, ярмарки, створюються різноманітні луби за інтересами, проводяться благодійні акції, вечори. Все це робиться для того, щоб такі категорії дітей та молоді відчували себе потрібними в цьому суспільстві.

Соціальний супровід молоді, допомога її інтеграції у суспільство: сприяння самовихованню, самовизначенню та самовдосконаленню дітей та молоді; формування та розвиток якостей творчої особистості; соціальна підтримка безробітної молоді, сприяння в працевлаштуванні; розвиток та підтримка обдарованих дітей та підлітків; організація змістовного дозвілля дітей та молоді як шлях профілактики дитячої бездоглядності і правопорушень (Зверева, & Лактіонова (Ред.), 2001). Проводяться змагання, олімпіади, походи, екскурсії, конкурси творчих робіт, тематичні дні, вогнища, свята, ярмарки, також іде залучення молоді та підлітків до різноманітних гуртків та секцій.

Освітньо-наукова діяльність ІГС в напрямку формування соціальної активності молоді передбачає такі форми: майстерні, тренінги, семінари, спецкурси в закладах вищої освіти.

Майстерня або тренінг (рідше – семінари) у неформальній освіті – це унікальний освітній простір, в якому відбувається структурована і цілеспрямована взаємодія учасників з метою набуття нових знань або переосмислення власної позиції з певного питання. Майстерня як структура забезпечує взаємозв'язок елементів і утворює з деталей комплексний освітній процес. Група учасників завжди відображає суспільство в мініатюрі, яке працює за законами і механізмами реального соціуму, але є спрощеним варіантом цієї спільноти. Саме це допомагає побачити дію запущених механізмів і правил. Мета тренінгового процесу – концентрація уваги на переживаннях і досвіді учасників, а не на компетентностей мультиплікатора, що керує тренінговим процесом. Учасники навчаються, насамперед, завдяки своїй активності, багато, що дізнаються один від одного. Завдяки синергії, група допомагає кожному учаснику та учасниці стати по закінченню навчання більш компетентними, ніж на початку (Трамбовецька, 2015, с. 27).

Серед достатньої кількості методів в неформальній освіті, загальна класифікація яких на даний час відсутня в науково-педагогічній літературі. Проте, у контексті даного дослідження можна виділити: рольові та ділові ігри, майстер-класи і воркши.

Рольові ігри (можуть бути різні цілі, оформлення та тривалість) та ділові ігри (методи імітацій ухвалення рішень групою в ситуаціях конфлікту або невизначеності).

Майстер-класи (демонстрація і навчання учасників певному унікальному вмінню або практиці) та воркшопи – майстерні під час яких учасники отримують досвід або знання самостійно.

Також досить популярними та дієвими методами виступають *openspace*, світове кафе, інші методики інноваційного та конференційного типу.

Важливою формою роботи в контексті освітньо-наукової діяльності ІГС можна вважати розробку та запровадження спецкурсів у закладах вищої освіти з питань громадянської свідомості, розвитку громадської та соціальної активності молоді, під час яких використовуючи методи неформальної освіти студенти мали можливість дізнатися про діяльність громадських організацій і благодійних фондів, їхніх молодіжних проєктів, а також до роботи молодіжних центрів і молодіжних рад, розуміючи особливості та актуальність їхньої діяльності. Тим самим, такий спецкурс став би важливим мотивуючим фактором на шляху замученості молоді до діяльності ІГС та розвитку їхньої соціальної активності.

Наступною сферою актуалізації молоді в ІГС виділено *молодіжну політику*, що передбачає запровадження адвокаційних компаній як форм роботи та застосування таких методів як круглі столи, зустрічі, дискусії, дебати.

Слово «адвокаті» чи «адвокація» походить від англійського *advocacy* (дієслово *to advocate*), яке можна перекласти як рекомендація, підтримка, аргументація, просування чогось. Поряд із використанням в англійській мові слова у його прямому значенні, за ним закріпилось і специфічне понятійне значення, яке трактує адвокати як особливий рід занять з характерними рисами, і, як правило, спрямований на соціальну проблематику.

Явище адвокатиї виникло в результаті необхідності реагувати на гострі проблеми, які виникають у суспільстві, або ж вироблення комплексної відповіді на систематичні негаразди чи кризи. Особа чи група осіб, які потрапили у скрутне становище, або ж які усвідомлюють існування певної проблеми, не завжди мають змогу цю проблему вирішити. Тому виникає необхідність пошуку і впливу на того, кому підвладне вирішення проблеми. Звідси і визначальна риса адвокатиї – вплив на особу, яка приймає рішення.

Адвокаційна діяльність може бути спрямована на вирішення будь-якої проблеми в суспільстві, незалежно від того наскільки широке коло осіб вона зачіпає. Вона може тривати, як кілька годин, так і кілька років. Все залежить від глибини проблеми, політичної волі тих, хто приймає рішення та обраних стратегій й інструментів адвокатиї.

У результаті дій, спрямованих на представлення інтересів та захист прав тієї чи іншої групи людей, бажаний результат може бути отриманий дуже швидко (наприклад, як наслідок позитивного рішення сесії міської чи обласної ради). Однак справжня адвокаційна кампанія, як правило, триває роки. Адже часто прийняття якогось важливого стратегічного документу рішенням сесії місцевих рад не вирішує існуючу проблему. Цей документ ще довго може лежати “в шухляді”, доки не втратить своєї актуальності, або ж носити лише декларативний характер. Впровадження прийнятого документу, часто, залежить від наявності коштів у бюджеті чи банальної політичної волі виконавчої гілки влади. Тому важливо в результаті адвокаційної кампанії “спустити” цей документ до рівня громад, щоб суспільство усвідомлювало його важливість для власного розвитку й підтримувало те, що цей документ декларує. Тоді, під тиском громадськості, влада змушена буде надати цьому документу розвиток та фінансову підтримку (Станкевич-Волосянчук, 2015, с. 8-9).

Дискусійні методи (обговорення, дебати) – це методи, які передбачають вільний обмін думками учасників групи стосовно певної теми.

Наведені форми, засоби та методи роботи з молоддю під час діяльності ІГС відповідно до сфер актуалізації соціальної активності молоді не вичерпують всіх можливих та можуть повторюватися, корегуватися, змінюватися в залежності від низки зовнішніх та внутрішніх факторів. Водночас, у межах нашого дослідження вивчення провідного досвіду діяльності ІГС в Україні дало можливість згрупувати та виокремити наведені форми, що в даному контексті виявляються найбільш ефективними.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок із напрямку. Отже, представлені методи, форму, інструменти роботи з молоддю мажуть бути використані в діяльності громадських організацій, молодіжних центрах, молодіжних радах, благодійних фондах тощо, при цьому вони відображають технології формування соціальної активності молоді в інститутах громадянського суспільства. Важливим вбачається виділення певних сфер актуалізації формування соціальної активності, зокрема: проєктна, громадсько-політична, волонтерсько-благодійна, освітньо-наукова діяльність, молодіжна політика. Перспективними напрямками подальшого дослідження є розробка комплексної системи формування соціальної активності молоді в ІГС з використанням представленої технології.

Список використаних джерел

- Зверева, І., & Лактіонова, Г. (Ред.). (2001). *Підготовка волонтерів та їх роль у реалізації соціальних проєктів*. Київ: Науковий світ.
- Каравай, А., Трамбовецька, Н., & Дятел О. (2019). *Форум для людей: місце зустрічі людей і сенсів*. Київ: Інша Освіта.
- Лісовець, О. В. (2011). *Теорія і методика роботи з дитячими та молодіжними організаціями України*: навч. посіб. Київ: Академія.
- Поліщук, Ю. Й. (2006). *Соціально-педагогічна діяльність сучасних громадських молодіжних об'єднань в Україні*. (Дис. д-ра пед. наук). Луганський нац. пед. ун-т імені Тараса Шевченка. Луганськ.
- Розробка Концептуальної Ноти проєкту*. (2013): практичний посібник. Берлін: GIZ International Services.

- Романовська, Л. І. (2012). *Соціально-педагогічна підтримка діяльності дитячих громадських об'єднань України: історія і сучасність*: монографія. Вінниця: Меркюрі-Поділля.
- Станкевич-Волосянчук, О. І. (2015). *Адвокація як метод впливу*: практичний посібник. Ужгород: Міжнародний фонд "Відродження".
- Трамовецька, Н. (2015). *Ідеї натхнення... рішення...: посібник для тренерів неформальної освіти*. Київ: Інша Освіта.
- Трілленберг, В. (2001). *Проектний менеджмент*: конспект лекцій і семінарів. Тернопіль: Економічна думка.
- Федорчак, О. В. Проектний підхід як інноваційний механізм державного управління. *Державне управління: теорія та практика*, 1. Взято з <http://www.nbu.gov.ua>.
- Чейз, Р., Эквилайн, Н., & Якобе, Р. (2001). *Производственный и операционный менеджмент*. Москва: Вильямс.
- Черкасова, С. О. (2001). *Просвітницько-педагогічна діяльність студентських громадських організацій університетів України (друга половина XIX — початок XX ст.)*. (Автореф. канд. пед. наук). Харків.

References

- Chejz, R., Jekvilajn, N., & Jakobe, R. (2001). *Proizvodstvennyj i operacionnyj menedzhment [Production and Operations Management]*. Moskva: Vil'jame [in Russian].
- Cherkasova, S. O. (2001). *Prosvitnytsko-pedahohichna diialnist studentykykh hromadskykh orhanizatsii universytetiv Ukrainy (druha polovyna XIX – pochatok XX st.) [Educational and pedagogical activity of student public organizations of universities of Ukraine (second half of XIX - beginning of XX century)]*. (Extended abstract of PhD diss.). Kharkiv [in Ukrainian].
- Fedorchak, O. V. Proektnyi pidkhid yak innovatsiinyi mekhanizm derzhavnoho upravlinnia [Project approach as an innovative mechanism of public administration]. *Derzhavne upravlinnia: teoriia ta praktyka [Public administration: theory and practice]*, 1. Retrieved from <http://www.nbu.gov.ua> [in Ukrainian].
- Karavai, A., Trambovetska, N., & Diatel O. (2019). *Forum dlia liudei: mistse zustrichi liudei i sensiv [Forum for people: a meeting place for people and meanings]*. Kyiv: Insha Osvita [in Ukrainian].
- Lisovets, O. V. (2011). *Teoriia i metodyka roboty z dytichymy ta molodizhnymy orhanizatsiamy Ukrainy [Theory and methodology of working with children's and youth organizations of Ukraine]: navch. posib.* Kyiv: Akademiia [in Ukrainian].
- Polishchuk, Yu. Y. (2006). *Sotsialno-pedahohichna diialnist suchasnykh hromadskykh molodizhnykh ob'iednan v Ukraini [Social and pedagogical activity of modern public youth associations in Ukraine]*. (D diss.). Luhanskyi nats. ped. un-t imeni Tarasa Shevchenka. Luhansk [in Ukrainian].
- Romanovska, L. I. (2012). *Sotsialno-pedahohichna pidtrymka diialnosti dytichykh hromadskykh ob'iednan Ukrainy: istoriia i suchasnist [Social and pedagogical support for the activity of children's public associations of Ukraine: history and present]: monohrafiia*. Vinnytsia: Merkiuri-Podillia [in Ukrainian].
- Rozrobka Kontseptualnoi Noty proektu [Development of Project Concept Note]*. (2013): praktychnyi posibnyk. Berlin: GIZ International Services [in Ukrainian].
- Stankevych-Volosianchuk, O. I. (2015). *Advokatsiia yak metod vplyvu [Advocacy as a method of influence]: praktychnyi posibnyk*. Uzhhorod: Mizhnarodnyi fond "Vidrodzhennia" [in Ukrainian].
- Tramovetska, N. (2015). *Ideї natkhnennia... rishennia...: posibnyk dlia treneriv neformalnoi osvity [Ideas of inspiration ... solutions ...: a guide for non-formal education coaches]*. Kyiv: Insha Osvita [in Ukrainian].
- Trillenberh, V. (2001). *Proektnyi menedzhment: konspekt lektsii i seminariv*. Ternopil: Ekonomichna dumka [in Ukrainian].
- Zvierieva, I., & Laktionova, H. (Red.). (2001). *Pidhotovka volonteriv ta yikh rol u realizatsii sotsialnykh proektiv*. Kyiv: Naukovi svit [in Ukrainian].

STUPAK O.

State Higher Educational Institution "Donbas State Pedagogical University"

TECHNOLOGIES OF FORMATION OF YOUTH SOCIAL ACTIVITY IN CIVIL SOCIETY INSTITUTIONS

In the article the technology of formation of social activity of youth in institutes of civil society is offered. The purpose of this technology is to introduce forms and methods of youth work into the activities of civil society institutions (public organizations, charitable foundations, youth councils and centers) for the purpose of formation youth social activity. The choice of these institutions is due to the significant influence on the formation of competences and the effective activity of young people, as well as the variety of instruments of youth work. During the research various forms and methods were analyzed in detail, their content in relation to work with young people in certain directions. The novelty of this study is the identification of a number of spheres of actualization of youth social activity and an appropriate list of forms and methods of youth work, which is relevant in the context of the activities of the civil society institutions under study. Thus, in the socio-political activity of civil society institutions, it is appropriate to use such forms as forums, seminars, internships, study tours, as well as methods: cognitive game, Kolb cycle, World Café, elective, panel discussion. Volunteering and charity activities

apply such social care and human resources, productive support, as well as such methods as: thematic days, fairs, charitable activities, arrangement of permit places. Educational and scientific activity of the institutes of civic people was investigated through the following forms of youth work: workshops, trainings, seminars, methods: lectures, role and business games, masterclasses and workshops. At the same time, youth policy as a sphere of actualization of youth social activity provides for expediency of using advocacy companies and methods: round tables, meetings, discussion methods, debates. The outlined forms and methods of youth work do not limit all possible instruments in the institutions of civil society, but define priority areas that contribute to the formation of youth social activity.

Keywords: technology; social activity; youth; institute of civil society; methods; forms

Стаття надійшла до редакції 30.08.2019 р.

УДК 378.011.3-051:6]:391(=161.2)

DOI: <https://doi.org/10.33989/2075-146x.2019.24.194882>

ВАЛЕНТИНА ТИТАРЕНКО

ORCID ID 0000-0002-0553-4277

ЛІДІЯ ОХРИМЕНКО

ORCID ID 0000-0002-8032-1730

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

ФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЗАСОБАМИ УКРАЇНСЬОГО КОСТЮМА

У статті розкрито загальнокультурну компетентність, відповідно до Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти. Досліджено, що при вивченні історії українського костюма у майбутніх учителів трудового навчання формується загальнокультурна компетентність: віддзеркалюються знання студентів про культурну спадщину українського народу, культурні надбання в різні історичні епохи. Проаналізовано структуру загальнокультурної компетентності у трьох рівнях: когнітивний, ціннісно-орієнтаційний, комунікативно-діяльнісний.

Ключові слова: компетентність; компетенція; загальнокультурна компетентність; український костюм

Постановка проблеми. У майбутній професійно-педагогічній діяльності майбутнього вчителя трудового навчання формуються загальні і фахові компетентності, достатніх для впровадження нових ідей у галузі освіти, орієнтованих на розв'язування комплексних проблем.

Щоб сформувавши компетентнісного педагога потрібно керуватися не лише загальноуніверситетськими методами, формами, засобами, а й враховувати якості майбутнього вчителя, що сформовані в школі. Основні вимоги до освіченості учнів основної і старшої школи ґрунтуються на засадах особистісно зорієнтованого, компетентнісного і діяльнісного підходів (*Про затвердження Державного стандарту...*, 2011).

Зміст освіти та організація навчального процесу повинні постійно оновлюватися (*Про Національну доктрину розвитку освіти...*, 2002). Формування загальнокультурної компетентності у закладах вищої освіти здійснюється при вивченні усіх навчальних дисциплін. Дійшли висновку, що при вивченні історії українського костюма, у студентів також може сформуватися загальнокультурна компетентність.

Формування загальнокультурної компетентності майбутніх учителів трудового навчання сьогодні є однією з важливих проблем у закладах вищої освіти. Її вирішення сьогодні впливає на розвиток професіоналізму, формування уміння та навичок у сучасному суспільстві.

Аналіз останніх досліджень. Основним питанням вищої освіти, її спрямуванню на формування певних компетентностей присвячені праці таких вчених, як Е. Зеєр, О. Овчарук, Т. Філь та ін. Чимало праць інших науковців і практиків, у яких важливу роль відіграє навчальний заклад як середовище підготувити компетентного фахівця (А. Реан, В. Байденко, В. Кушнір, В. Сухомлин, Ж. Делор, І. Зязюн, Л. Пуховська та інші).

Учені А. Петров, Є. Жукова, І. Видт, Л. Соколов, С. Троянська, Т. Єжова займалися дослідженням загальнокультурної компетентності у різних освітніх галузях.

При вивченні історії українського костюма у майбутніх фахівців формується загальнокультурна компетентність. Український костюм виступає предметом дослідження у рамках освіти: розглядаються форми костюма, які притаманні культурі та побуту українського народу. У вітчизняній бібліографії велике значення мають роботи А. В'юник, В. Білецької, В. Бойко, В. Борисенко, Г. Стельмашук, З. Васіної, К. Матейко, М. Костишиної, О. Кульчицької, О. Федіни, О. Цимбалюк, Р. Захарчук-Чугай, С. Макарчук, Т. Ніколаєвої, Т. Кари-Васильєвої, Ю. Белічко та інших.